

COS de partitures

MIREIA TEJERO

EL 23-F MUSICAL D'UNA REINA DEL SAXO

per Joaquim Noguero

En la música d'escena, Mireia Tejero encarna el cop d'Estat d'una reina llibertària del saxo, un 23-F saxo! explosivament sensual i vital. Dona guerrera, de braó i empena, no és estrany que hagi creat formacions com l'Orquestra del Tacón o Las Reinas. Respira en la música el mateix aire que Sol Picó en la dansa (veteranes companyes de viatge) i, com per a la coreògrafa, el resultat és una barreja de so muscular i potent amb la flexibilitat d'influències molt diverses. Conrea una sonoritat orgànica. Bufa el saxo com qui fa el boca a boca a la seva ànima ofegada. I no para quieta: mou l'instrument per l'escenari amb la mateixa barreja de tendresa sensible i de control disciplinat que a un company de ball. Ella és qui porta els pantalons dels passos. *Free jazz*, rock (del progressiu al *hardcore*), punk... Els seus herois musicals gasten maneres, són gent rebel i d'avantguarda. Com ella mateixa, per tarannà i per biografia.

A l'escenari és una reina. Si a la primera dels anys vuitanta va crear amb Marcel·lí Antúnez el grup Error Genètic, segurament perquè la creació autèntica sempre mata els pares i és una mutació, un error genètic, a l'escenari sempre ha estat *performer* amb l'ADN revoltat per genètica. De naturalesa inquieta, té el pols nerviós i tens, com a punt de saltar a la gola de la nota més viva. En directe controla dramàticament les seves emocions tant com les llança al vent musicalment amb el saxo. Esventra visceralment l'ànima i esventra animadament les

vísceres en la millor dissecció que la música permet. També és naturalment dona. Per tot allò amb què l'embolica, la seva és una música amb continguts, de vocació narrativa i fins i tot amb èpica i múscul. Sense pancarta, però amb coratge i ovaris. Com en els espectacles de Picó, la saxofonista assumeix amb naturalitat i amb humor la seva doble condició de dona, recol·locada l'exigència social glamurosa al costat de les necessitats domèstiques i quotidianes més immediates: mare, filla, companya, protectora, lluitadora i guia. Tot això es condensa en una música que combina el respir íntim, la parada gairebé silenciosa, amb l'esgarip de ràbia i l'udol de lloba. Vesteix sovint caçadora negra. El cuir basteix el vell esperit del *rock and roll*. Tot reivindica la seva força sobre l'escenari, quan condueix bandes musicals i orquestres com si fos al volant d'un camió articulat de diversos eixos. Corre amb l'endimoniat ritme del *be-bop* de la prosa de Kerouak en *A la carretera*. I s'alça amb la llibertat de l'*Udol* de Ginsberg. Aquest és l'esperit, l'aire de comunió *beatnick*, jazzístic i rocanroler que recorre el seu saxo. No és estrany que la dansa de Sol Picó a vegades hi pengi com d'un cable d'acer, dansant-hi a sobre tan convulsament com si la metralles.

Descobriments i rebel·lies

La Tejero, com diu que li diuen (*"que fort!"*), va començar estudis musicals reglats ja relativament gran, als 18 anys, a l'Aula de Música de Montornès. Cursos de música moderna i jazz. El saxo l'agafa als 17 anys, però tot havia començat abans, quan als 9 entra

en una orquestra escolar de flautes. La seva era una flauta llarga en Fa. Va ser la primera experiència d'escenari, però a casa sempre s'havia escoltat música clàssica i cançó catalana. Aquesta és la banda sonora de la seva infància fins que arriben les trieries personals. Als 13, els Rolling Stones. En la famosa disputa amb els Beatles, ella va prendre partit aviat: no estava per floretes ni submarins grocs. Per sentir-se tan satisfeta com els Rolling al seu famós títol, li calia canya: el virtuosisme enrampat de la guitarra de Jimi Hendrix, l'ampli espectre d'influències (blues, música celta, *soul*, folk...) del rock de Led Zeppelin, el registre festiu dels qui passen pel festival de l'illa de Wight al nord d'Anglaterra, el rock progressiu de King Crimson, amb la psicodèlia entre el rock i la improvisació... Tot això ja sobre els 14-15 anys, quan comença a anar als concerts i a comprar alguns vinils que esdevingueren mítics. En aquests gustos, hi tenien a veure els amics, però també és qüestió de tarannà. Té naturalesa guerrera. Com a dona i com a músic, s'exalta, salta i ens assalta. Si un vol acordar-la amb la flauta llarga en què va començar (*"és que era petiteta, aviat no en vaig tenir prou"*) és a costa d'imaginar-se-la introduint-se a la selva de les notes com si anés armada amb una sarbatana i es posés a bufar-la perillosament.

Als 16 anys escolta el Miles Davis de l'època més *free jazz* com una revelació. A partir d'aquí coneix tota la gent del *free*. Per exemple, l'Art Ensemble of Chicago, un grup negre dels seixanta sorgit de l'Associació per a l'Avenç dels Músics Creatius, amb

el llegendari saxofonista Roscoe Mitchell. Gaudeix d'aquestes atmosferes, d'aquesta disponibilitat oberta a la improvisació. I va parant atenció a tot de grans saxofonistes: el prodigiós saxo tenor d'avantguarda d'Albert Ayler, l'època més *free* de John Coltrane, l'exuberant Eric Dolphy, Archie Shepp... No hi ha tan sols una actitud musical investigadora. També hi trobem un fort compromís negre, en aquests músics, de la mateixa manera que ella adopta un sentir similar respecte de la seva condició femenina. Com que funciona per emocions, quan als 17 anys se'n va a París enmig d'aquest rebombori hormonal pel *free jazz*, a la capital francesa visita una *jam session* i allà allucina. La sedueix un quartet de negres que troba meravellósament bojos, absorbida literalment per l'energia del saxo. "Quan torno a Barcelona, me'n vaig a comprar-ne un... i fins ara! El saxo és molt orgànic, sona amb l'aire que respire, és una projecció material del teu dedins. Has d'haver esmorzat per tocar-lo. Si et falten forces, ho notes. Estàs cansada i no rutlla. Els instruments de vent són una mena de cordó umbilical. El fet mateix de tenir-lo enganxat a la boca te'l fa sentir molt íntim. És com si cridessis a través seu." El so del saxo com a acte vibrant d'amor o de ràbia, un acte càlid de comunió o de queixa, una mena d'esclat de la veu humana encarnada en un instrument que va del xiscle al plor més subtil.

La barcelonina toca el saxo alt i el baríton, afinats en Mi bemoll. "El primer va ser un saxo alt adquirit a la Rafecas. I poc després no em vaig poder estar de comprar un baríton perquè me'n agradava molt el so vellutat i greu, però és dur: per treure'n un so bonic, l'has de tocar cada dia." Hi ha qui es mou en tota la família de saxos, però és complicat, perquè el saxo soprano i el tenor són en Si bemoll. Mireia Tejero s'ha concentrat sobretot en la lleugeresa juganera del saxo alt.

Exploració i llibertat

En escena es mou molt, no sols toca. Ve de lluny. A l'adolescència també havia conreat el teatre. Als 18 anys entra en contacte amb La Fura dels Baus, amb qui fa molt de carrer als primers vuitanta. Enceta una etapa experimental, i amb Marcel·lí Antúnez funda Error Genético el 1982. Graven amb micros, fan servir bobines dobles obertes, un sintetitzador *minimoog* per allargar l'ona segons es vol. També treballen sons reals, com per exemple els generats, tac-tac-tac, per un ratolí (analògic, viu-biològic) girant en aquelles rodetes de les gàbies. Tot servia. Es mo-

vien entre l'experiència clàssica de sons reals de la música concreta i la contemporània de l'electroacústica, sempre amb un esperit molt *punkie*, perquè és quan ella escoltava el *hardcore punk* del Black Flag de Greg Ginn o els Dead Kennedys, rere la petja dels Ramones. Tot això es barreja naturalment amb el model autòcton de col·laboradors com Víctor Nubla i Joan Crek, el col·lectiu d'Improvisadors Associats i l'electroacústica de Xavier Maristany. A continuació ja munta l'Orquestra de Tacón (1983-1986). "Em va venir molt de gust fer una banda de dones. M'agradava fixar-me en senyores potents i experimentals, com la compositora i saxofonista Carla Bley." Darrere d'aquestes experiències, passa sis anys a fora: primer a l'Àfrica, l'Índia i el Pakistan (1986-1987), i tot seguit cinc anys més a Nova Zelanda i Austràlia, on toca en bandes locals i fins i tot grava dos CD. Viatja carregada amb el saxo. I en torna amb una filla. Tot això explica moltes de les seves capes, que s'han mantingut constants en un punt de sentiment i reivindicació femenins que trobem alhora en creadores contemporànies de la dansa i el teatre catalans, dones treballadores i amb caràcter com Sol Picó, Txiki Berraondo o Magda Puyo. "Les dones som grans gestores de la crisi." En aquesta línia funda Las Gambas (1992-2001), banda femenina ja més *funk* i amb estètica provocadora, però sobretot amb molt d'humor. Així grava *A veces me pica un pie*.

És evident que es considera més compositora que no pas intèrpret, tot i que part de la composició té lloc en la interpretació. "Les partitures, les escric com a referència, susceptibles de canvi. Em serveixen com a motius de partida: si he de treballar amb altra gent, fan de guia. Però, excepte en casos com quan l'Orquestra de Barcelona em va encarregar una composició per a cinquanta músics, que l'has de lliurar tancada, habitualment l'escriptura és un pretext per improvisar." Sempre s'ha de partir d'alguna cosa. Veure on va a parar és interessant. I, "a partir de la improvisació entre totes, reescric la peça". L'ofici ordena el que la part més emocional ha llançat sobre el terreny de joc. Entre 1993 i 1999 és saxofonista, compositora i cantant del grup d'avantguarda Alius, banda pionera en el rock progressiu més innovador que rep un munt de premis, grava discos, participa en festivals... Junta amb Carles López, del 2000 al 2003 lidera Disolvente Tejero, una formació interactiva que combina electrònica, acústica i *performance*, amb espectacles com *Una asesina de saxos*, el xou gastronòmic *La xocolata no engreixa* i el CD *Los abuelos bailan*. El 2004 crea Las Reinas i el seu primer espectacle *Las Reinas de la*

calle per al Fòrum de les Cultures, a més de la *performance* cabaret *Saxo te quiero, saxo barato, saxo te mato*. Dels darrers anys destaquen l'espectacle *Metus* (2010), articulada entorn de la por; *Si no fossis tu, seria jo* (2011), una obra en diàleg amb el violí elèctric d'Adele Madau, sense veure's, per tal de reflexionar sobre la incomunicació; l'actual trio experimental SUA, amb Mercè Ros a la bateria i la violinista Madau; més la creació del MIS (Moviment d'Insurrecció Sonora, 2013) com a forma de continuar investigant sobre el so en grup. Això entre creacions nascudes en relació amb la poesia, el cine, la dansa o el teatre.

La reina dansa

Antúnez és qui li va dir de conèixer Sol Picó. La va veure per primera vegada en una petita *performance* en una discoteca. I van començar a treballar. Primer en un duet, *Spit Brides* (1994), tot seguit a l'espectacle llarg *Razona la vaca* (1995), en què el seu saxo era una tempesta i Sol Picó la barca sobre les onades, i juntes creen també *Planeta basura* (1997), la potent peça femenina *La dona manca o Barbi-Superestar* (2003), *La lluna peluda* (2005), *La prima de Chita* (2006) i l'energètic *El llac de les mosques* (2009). Hi ha molta comunicació entre elles, molt marge a la improvisació de certs moments, malgrat l'estructura fixada, gràcies a la contínua interacció entre músics i ballarins, atents tots al sentit de l'espectador. De cada composició manté el *tempo* i l'harmonia, però pot variar-ne la durada, la densitat i per on l'enfila la inspiració del moment. Miren l'intèrpret i s'emmirallen entre els músics. Els que la segueixen, habitualment dones com ella, són músics amb experiència, que es coneixen de fa temps, flexibles i obertes al que pugui passar. Treballen de gust. I la música esdevé una forma de coreografia del pensament que sona... i dansa.

Què ho ajunta tot? "Experimentar més enllà d'una sola disciplina; si treballa amb tecnologia, usar-la en el directe, preservar la nostra part més animal i orgànica, buscar les emocions més pures, tant quan he estat funkíe com quan he estat punkie. Potser sembla contradictori, però m'interessen les emocions més dures, la nostra part més fosca i, alhora, també riure, divertir-nos, la festa." Barreja el registre incisiu de Marcel·lí Antúnez amb el més faller de Carles Santos. Li agrada com sona una vida que sap contaminada. "No sé si és bo o dolent, però no-més sé compondre d'aquesta manera." A cor obert i per capes. ♦